

PROGRAMA DE DERECHO ROMANO

20053
Pla d'estudis 2001

Teresa Giménez-Candela
Catedrática de Derecho Romano

Barcelona 2001-2002

INTRODUCCIÒN

I. LA HISTORIA DEL DERECHO ROMANO

La Recepción europea del Derecho Romano. Presupuestos histórico-sociales. Estructura política de la *res publica*. Etapas históricas del Derecho Romano.

II. LAS FUENTES DEL DERECHO ROMANO

Mores maiorum fas y *ius*. La ley de las XII Tablas. La Jurisprudencia republicana. *Ius civile* y *ius gentium*. Las leyes y los plebiscitos. El Edicto. Las fuentes del Derecho Romano a partir de Augusto. La Jurisprudencia de la etapa clásica alta. La significación de Adriano para la historia del Derecho Romano. Los rescriptos imperiales. La última Jurisprudencia clásica. El derecho provincial. La época post-clásica. Diocleciano y Constantino. El *Corpus Iuris*.

III. EL PROCEDIMIENTO DE LAS ACCIONES

Las *legis actiones*. El procedimiento *per formulas*. Recursos complementarios de la jurisdicción pretoria. El proceso privado. La representación procesal. La fase *in iure*. La *litis contestatio*. El nombramiento de juez. Los *recuperatores*. La fase *apud iudicem*. La ejecución de la sentencia. El procedimiento arbitral. La *cognitio extra ordinem*.

LA PROPIEDAD

I. CONCEPTOS GENERALES

Las *res* y sus clases. Contenido de la propiedad. Posesión pretoria. Los interdictos posesorios. Posesión civil. La protección procesal del propietario.

II. LA ADQUISICION DE LA PROPIEDAD

Clasificación. Actos formales de atribución de la propiedad. Modos de adquirir la propiedad que dependen de una apropiación posesoria

III. CONCURRENCIA DE DERECHOS REALES

Tipos de concurrencia. La copropiedad. Las servidumbres. El usufructo. Modalidades especiales.

LA HERENCIA

I. NOCIONES GENERALES SOBRE LA FAMILIA ROMANA

La familia. El parentesco. La patria potestad. *Manus* y matrimonio. Los esclavos y los libertos. Situación Patrimonial de los hijos y esclavos. Responsabilidad noxal.

II. LA TUTELA

La tutela de los huérfanos incapaces. Tipos. Efectos de la intervención pública. *Tutela mulieris*. Las curatelas.

III. LA SUCESION HEREDITARIA

Consideraciones generales. La adición de la herencia y sus efectos. Recursos procesales del heredero. La *bonorum possessio*. Herederos legítimos. Sucesión testamentaria. Sucesión contra testamento. La interpretación del testamento.

IV. LAS LIBERALIDADES

LOS LEGADOS Y FIDEICOMISOS. Formas de legados. Contenido y limitaciones de los legados. Validez de los legados. Adquisición de los legados. Los fideicomisos.

LAS FUNDACIONES. Origen histórico. Régimen jurídico de las fundaciones.

LAS DONACIONES. Naturaleza; actos lucrativos y gratuitos. El *modus* en las donaciones. Clases.

LA DOTE. Constitución. Régimen de la dote.

LAS OBLIGACIONES

I. CONCEPTOS GENERALES

Obligatio. Fuentes de las obligaciones. La responsabilidad objetiva. La extinción de las obligaciones.

II. ACCIONES PENALES

Obligaciones derivadas de los delitos. Caracteres de las acciones penales. Delito de hurto (*furtum*). Delito de daño (*damnum iniuria datum*). Delito de lesiones (*iniuriae*). Delitos varios de derecho pretorio.

III. PRESTAMOS

Credere. y solvere. Condictio. Las *dationes* crediticias. El mutuo. Préstamos pretorios. *Constitutum. Commodatum. Pignus*. La hipoteca.

IV. ESTIPULACIONES

La forma promisorio. Carácter abstracto de la estipulación. Superposición de estipulaciones. Novación. Pluralidad de estipulantes o promitentes. Garantía personal.

V. CONTRATOS DE BUENA FE

Origen histórico. La fiducia. Contrato de depósito. Contrato de mandato. Representación indirecta. Contrato de sociedad. La personalidad jurídica. Contrato de compraventa. Responsabilidad por evicción. Contrato de arrendamiento. Tipos especiales de *locatio rei*.

20053 - DRET ROMÀ

Professora Carmen Tort-Martorell i Professor Josep Ginesta

I. PRESENTACIÓ DE L' ASIGNATURA.

- a) Diferents significats de l' expressió "dret romà"
- b) La seva importància dins la cultura jurídica europea.
- c) Justificació del programa.

II. HISTÒRIA DEL DRET ROMÀ

1. L'ÈPOCA DE L'ESTAT-CIUTAT: EL DRET ROMÀ ARCAIC.

(fins l'any 264 a.C., inici de la Primera Guerra Púnica)

- a) Monarquia i república. Les Assemblees Populars i magistratures més importants (cònsul, pretor urbà, dictador, censor, tribú de la plebs) El Senat.
- b) El *ius civile*: la Llei de les XII Taules.
- c) Procés: les accions de llei.

2. ÈPOCA DE L'IMPERI UNIVERSAL: EL DRET PRECLÀSSIC I CLÀSSIC (264 a.C. al 235 d.C., assassinat de Alejandro Severo)

- a) Desenvolupament territorial, econòmic i polític de Roma. El Principat i la seva evolució posterior. Aparició del cristianisme.
- b) La pluralitat dels estrats jurídics:
 - ius civile/ius gentium* (el pretor peregrí);
 - ius civile/ius honorarium* (el Edicto Perpetuo)
 - El dret imperial.
- c) Procés: procés formulari. La *cognitio o extra ordinem*.
- d) La jurisprudència.

3. L'ESTAT ROMÀ TARDÀ: EL DRET POSTCLÀSSIC.

(235 d.C. al 476 d.C., caiguda de l'Imperi d'Occident)

- a) Organització constitucional: l'Imperi Absolut; divisió de l'Imperi; caiguda de l'Imperi d'Occident.
- b) Situació jurídica:
 - 1. Corrupció de la literatura jurídica; lleis de cites.
 - 2. Confusió de la legislació imperial; codificacions prejustiniànies (Codis Gregorià, Hermogenià i Teodosià).
 - 3. El Dret romà vulgar.

4. L'IMPERI D'ORIENT: LA CODIFICACIÓ JUSTINIANEA.

(segle VI)

- a) Justinià i el procés de codificació: Digesto, Institucions y Codis. Les Novel·les.

b) El *Corpus Iuris Civilis*: la seva importància per al coneixement i transmissió del dret romà.

III. INSTITUCIONS DE DRET PRIVAT

DRET DE PERSONES

5. LA PERSONA.

a) Conceptes fonamentals.

b) Els *status*:

1. *Status libertatis*: els esclaus. Condició jurídica; causes de l' esclavitud i maneres de extinció.
2. *Status civitatis*: *cives, latini, peregrini*.
3. *Status familiae*: estructura de la família romana; parentesc agnàtic i cognàtic. Tutela y curatela.

DRET DE FAMÍLIA

6.- LA PATRIA POTESTAS.

- a) Concepte fonamental.
- b) Adquisició i extinció.

7.- EL MATRIMONI.

- a) Concepte.
- b) Celebració i dissolució; especial consideració del divorci.
- c) Regíms patrimonials: de l'absorció i de separació de béns.
- d) La dot. Concepte i classes. Constitució. Restitució; reformes justiniànies.

DRETS REALS

8.- ELS DRETS REALS.

- a) Concepte i posició històrica d'aquesta categoria.
- b) L'antítesi entre Drets Reals i d'Obligació.
- c) Classificació dels Drets Reals.

- d) Les coses i la seva classificació.

9.- LA PROPIETAT.

A. Introducció.

- a) Concepte i evolució històrica.
- b) Formes de propietat.
- c) Protecció de la propietat.
- d) Limitacions.

B. Adquisició derivativa.

- a) *mancipatio*.
- b) *in iure cessio*.
- c) *traditio*.
- e) *usucapio*.

C. Adquisició originària.

10.- LA POSSESSIÓ.

- a) Concepte i evolució històrica.
- b) Adquisició i pèrdua de la possessió.
- c) Tutela de la possessió: els interdictes possessoris.

11.- ELS DRETS REALS SOBRE COSA ALIENA.

- a) De *goce y disfrute*: servituts predials; usdefruit, ús i habitació; enfiteusi i superfície.
- b) de garantia: *fiducia*, penyora i hipoteca.

DRET D'OBLIGACIONS I CONTRACTES

12.- L'OBLIGACIÓ.

- a) Concepte. Fonts de les obligacions.
- b) Els seus elements: subjectes, vïncles, la prestació.
- c) Lloc i temps de compliment.
- d) Incompliment. Mora.
- e) Classificació de les obligacions. El principi general de la vinculació exclussiva dels subjectes contractans.
- e) Extinció de les obligacions: *ius civile*; *ius honorarium*.

13.- GARANTIA I REFORÇ DE LES OBLIGACIONS.

- a) Formes de garantia: la fiança.
- b) Formes de reforç: arres, clàusula penal i jurament.

14.- ELS CONTRACTES.

- a) Concepte de contracte. Els contracte innominats.
- b) Classificació dels contractes: reals, formals, consensuals.
- c) Contractes:
 - 1. reals: mutu, comodat, dipòsit, penyora.
 - 2. formals: la stipulatio.
 - 3. consensuals: compravenda, *locatio conductio*, societat, mandat.

DRET DE SUCCESSIONS

15.- CONCEPTES FONAMENTALS.

- a) *Successio*. classes de delació: testada i intestada.
- b) Principis successoria: Universalitat de la successió; responsabilitat *ultra vires hereditatis*.
Incompatibilitat de la successió testada i intestada; la *ius adcrescendi*.
Priacia de la delació testada.

- c) Evolució històrica; pluralitat d'estrats jurídics.
- d) Límits a la llibertat de testar: concepte de successió forçosa.

16.- SUCCESSIÓ INTESTADA.

- a) En el *ius civile: hereditas*. Classes de successions civils. Tipus d'hereus: necesessaris i voluntaris.
- b) A l'edicte del Pretor: *bonorum possessio*. Classes d'hereus pretoris. os. *Successio ordinum et graduum*.
- c) Al dret justinià. Novel·les 118 i 127. Classes de successors.

17.- SUCCESSIÓ TESTADA.

- a) El testament. Formes de testament. Obertura i execució.
- b) Contingut del testament: *heredis institutio*. Altres possibles disposicions: Substitucions; legals; altres.
- c) La voluntat testamentària: la seva interpretació.
- d) Nul·litat, ineficàcia i revocació del testament.

18.- L'EXPEDIENT SUCCESSORI.

- a) Obertura de la successió: Acceptació o repudiació de l'herència.
- b) L'herència jacent.
- c) L'hereu després de l'adquisició. La comunitat hereditària. Remeis a la responsabilitat per deutes de l'herència.
- d) Protecció processal de l'hereu.

Textos recomendados:

- Teresa Giménez-Candela, Derecho Privado Romano. Ed. Tirant lo Blanch (Valencia 2000)
- Diccionario "Trivium" de Derecho y Economía; esp. anexo IV: "Frases y locuciones latinas". Ed. Trivium (Madrid 1998)